

Egy hónappal hamarabb!

Vásár — galleria nélkül

— A legfontosabb változás, hogy előrehoztuk a vásár időpontját — kezdi a beszélgetést Nagy István vásárigazgató. — Míg a korábbi esztendőben július végén rendeztük a sereg-szemlét, addig az idén majd egy hónappal korábban nyitunk kaput. Június 29. és július 8. között várjuk majd a látogatókat.

— **Miért a sietség?**

— Több oka is van. Közöttük olyan praktikus is, hogy szeretnénk kikerülni a szabadságolási főszezon. A legfőbb érv, hogy önálló eseményre szeretnénk emelni a vásárt. Eddig a programok túlzottan is néhány hétre koncentráltak. Egy-szerre indult a fesztiváli nagyüzem: a szabadtéri előadásai, az ifjúsági napok, a kiállítások kicsit elvonták a figyelmet a Marx téri eseményekről. A szállodai gondokról már ne is beszéljünk.

— **Hány kiállító jelentkezett eddig?**

— Pontos adat még nincs, hiszen nem zárult le a jelentkezés, most vagyunk a finisben. Egy biztos, a vállalatok ma már szigorúan mérlegelik, megéri-e nekik a részvétel? A kiállítási költségek emelkednek, így a résztvevők is jobban megérik, mit kapnak cserébe. Olyan hagyományos kiállítók, mint a Pécsi Bőrgyár, vagy a Graboplast is lemondta az idei részvételt. A kisebb vállalatok, a mostanában alakult kisvállalkozások viszont egyre többen jelentkeznek. Ok úgy ítélik meg, a bemutatkozás, az üzleti tárgyalások hasznat hozhatnak számukra.

— **Milyen színvonalon tudják fogadni a jelentkezőket?**

— Sajnos, csak a karbantartásra, az állagmegóvásra futja. A költségeink igen-csak megnövekedtek. Így az idén differenciáltan állapítjuk meg a tarifákat. A központi helyeken fekvő pavilonokat drágábban, az eldugottabbakat olcsóbban kínáljuk. Takarékosabbak leszünk a vásári díjak odaítélésénél is. Kiderült, két év alatt háromszorosára emelkedett a Zsolnay-termékek ára. A díjakat, serlegeket pedig hagyományosan velük készíttetjük.

A Marx téri vásárváros még téli átmátaluszban, a februári tavaszban. Lítzóla minden csendes, a kulisszák mögött azonban már lázas szervezőmunka folyik, hogy az idén 128 esztendő Szegei Ipari Vásár zavarlanul nyithassa meg kapuit nyáron a látogatók előtt.

— **Hasznat hoz a városnak a vásár?**

— Igen. Az elmúlt tíz évben 14 millió forintot fizettünk be a tanácsi kasszába. Többek között ezért nem marad pénzünk a fejlesztésre, Akad pavilon, ami már beázik, a parketta szinte mindenütt elfogadhatatlan. A színvonalat a jövőben csak akkor tudjuk tartani, ha itt is marad pénz az általunk termelt haszonból...

— **Azt is rebesgetik, akadt kiállító, aki kivételezett helyzetben volt az elmúlt években. A szovjet vállalatok ingyen kapták a helyet, sőt a szállásukat, étkezéseiket is a szegediek fizették...**

— Valóban így volt. Az idén először nekik is térítés ellenében ajánlottuk fel — az egyébként legjobb helyen fekvő — kiállítási területüket. Az üzleti életben meg kell, hogy szűnjön az ilyen-fajta ideológiai galleria...

— **S ha már külföldiek-ről esett szó, honnan jönnek még a vásárra?**

— Hagyományosan itt lesznek a jugoszlávok, a szovjetek, a lengyelek, várjuk a franciákat, a finnek is.

— **Évek óta gond, miért nem árusíthatnak a külföldi kiállítók?**

— A liberalizálódás miatt most lehetőség nyílik erre, ha kicsit körülmenyes úton is. Külföldi vállalat ugyan-is nem árusíthat a vásárra. Így fell kell vennünk egy magyar céggel a kapcsolat. Aralku után már a közvetítő cég árusíthatja a portékát.

— **Velünk is végigjárták ezt az utat külföldön?**

— Szó sincs róla. Nizzában azt és annyit árulhatunk, ahogy jónak láttuk. Vigasztaló viszont, hogy két helyen is rendezünk bevásárlóutcát a hazai kiállítóknak. Azt szeretnénk, ha valóban vásár lenne a vásár.

— **A szegediek mennyiért látogathatják majd a vásárt?**

— A belépő a két évvel ezelőttnél a duplája lesz. A felnőttjegy ára 25-ről 50 forintra emelkedik, a diákbelépő 20 forint lesz. Figyelembe véve az inflációt, a szolgáltatási árak emelkedését, már nem is tűnik mindez olyan hatalmas összegnek.

R. G.

Mélyhűtött katarzis

Vége felé perog a két és fél óras film. Jó a közönység, a figyelem szétszórt szálai egyetlen feszült köteggé fonódnak össze. Az Ember-Jézus szenved a keresztján. Amikor azt hisszük, fölérünk a dráma csúcspontjára, a haláltusa víziója egy késleltetett, második beteljesedést ígér. És ahogy az igazi befejezés közeledik, újra összeszorul a lelkünk, eltűnik a külvilág, elkülönült létünk is megszűnik, csak a kapcsolat létezik már, a kapcsolat a történettel.

És ekkor a jegyszédő

akcióba kezd. A függönykarikák csikorgása alig sűrölja tudatunkat, ezt már megszoktuk. De ezzel még nincs vége. A türelmetlen és (valószínűleg) alulfizetett, rosszkedvű alkalmazott kitarja a földszinti hármast ajtót, a késő esti februári szél betödul a nézőterre, átjár testet és lelket, idő előtt visszarángat a földre.

Mélyhűtött katarzis. A filmről ezt az emléket is magunkkal visszük. A jegyszédő viszont pár perccel hamarabb mehetett haza.

(nyilas)

Czinege-röptetés

„Ezt az embert szigorúan meg kell büntetni”

— Nem a Lázárt, a Biszkut, meg a Korom Mihályt kell megkérdezni, hanem bennünket. Mi tudjuk, hogy mi folyt itt évtizedekig, mi szenvedtük el elsősorban, és most már nincs mitől félnünk — igazságot akarunk!

Ezekkel a szavakkal lépett a szobámba a napokban egy férfi, láthatóan izgatottan, felháborodva. Nem tudtam mire vélni felindultságát, de beszélgetésünk során olyan dolgok is kiderültek, amelyek bizvást érdekelhetik a már hónapok óta működő parlamenti vizsgálóbizottságot is. Természetesen a volt honvédelmi miniszter, a volt hadsereg-tábornok, Czinege viselt ügyeiről van szó.

— **Tóth Ferenc nyugalmazott alezredes vagyok, az MN 8300 börgöndi alakulatától mentem nyugdíjba, 1984-ben. Utolsó beosztásom fegyverzeti szolgálati főnök volt. Pályafutásom alatt sok alakulatnál szolgáltam a repülőknél, ezért a Czinege-nek a repülővel összefüggő dolgait ismerem jól, a többit csak hallottam, de az is beleillik a képbe.**

— **Nézze, menjünk sorjában. Mit tud?**

— Először is, a napokban olvastam, hogy Ceausescu-nak tizenöt repülőgépe volt. Nos, Czinegének se kellett emiatt szégyenkeznie. Milyen gépek álltak rendelkezésére, ha röpködni támadt kedve? Volt a kormányknak két TU-134-es repülőgépe, ezek Ferihegyen állomásoztak, személyzetük katonákból állt. E gépeket a Grósz-kormány adta csak vissza a Malév-nek. Ezenkívül volt két AN-24-es — ez már honvédelmi minisztériumi szolgálatban — huszonnégy személyes repülőgép. Feladatuk volt, hogy a rövidebb távú, európai utakra vigye a HM tisztjeit. Aztán Budaörsön állomásozott négy darab négyszemélyes kisgép, úgynevezett belső futárszolgálatra.

— **Miért úgynevezett?**

— Azért, mert nemegyszer előfordult, hogy a HM egyes tisztjei — persze, at-tól függően, hogy ki kinek volt a haverja — saját céljaikra használták föl őket.

— **Például mire?**

— Arról például tudok, hogy volt egy ezredes, aki Miskolcon lakott és Pesten szolgált, telefonon felszólott, hogy menjen érte a gép. Nyilván időre akart beérni a munkahelyére.

— **És mennyibe kerül egy ilyen utazás?**

— Pontosan nem tudom megmondani, de nehogy azt konkrét újtjáról bizonyítékaim is vannak.

— **Tehát ennyi gépből állt a „Czinege-légiflotta”?**

— Szó sincs róla. Ez az elvtársnak kevés volt. Átalakítottam két AN-26-os deszantszállító gépet is. Mi ezt úgy neveztük, hogy kipárnáztattuk.

— **Mit jelent az, hogy kipárnáztattuk?**

— Egyszerűen azt, hogy a szállítógépet átalakítottam személyszállításra, fotelleket, kanapékat tetettem a fedélzetre, meg mindent, ami ezzel jár.

— **Kanapékat?**

— Valahol csak pihenni is kell, nem?

— **Tehát, ennyi repülőgép állt Czinege rendelkezésére?**

— Igen, ennyi lett volna, ha eszébe nem jut, hogy a repülőgépeknek az a szokásuk, hogy repülőtereken szállnak le és föl, az meg nem terem minden bokorban. A probléma áthidalásaképpen kettő darab MI-8-as helikoptert is átalakítottam, kipárnáztattam, ezek megvannak még. Legálábbis 1984-ben még megvoltak.

— **Milyen gyakran vette igénybe a miniszter a légi-flotta szolgáltatásait?**

— Ezt nem tudom megmondani, azt hiszem, elég gyakran, hiszen köztudott volt róla, hogy nagyon szeret vadászni, gondolom, nem személyvonattal utazgatott a helyszínre. Egy konkrét újtjáról bizonyítékaim is vannak.

— **Csak nem Kaszópust-tára rándult ki?**

— Nem egészen. Budapest, Damaszkusz, Aden, Adisz Abeba, Kairó. Budapest volt az útvonal.

— **Nyilván, egy kis géppel ment ki tárgyalni a fejlődő országok honvédelmi minisztereivel, a még hatékonyabb együttműködés végett.**

— **Még tán ez is lehetséges lett volna, de ő egy száznegyvenhét személyes TU-154-essel utazott, és különben is, mire kellett akkor a vadászpuskák?**

— **Miféle vadászpuskák?**

— Tudja, ez az út 1979-ben volt, én akkor is a fegyverzeti szolgálatnál dolgoztam, és megtudtam, hogy Czinege személyes parancsára tizenöt darab puskát vadászpuskává alakítottak át, távcsöveket, meg a Zeiss Művekből hozottat hozzájuk.

A tizenötből aztán csak négy került haza, az akkori főnököm meg is kért, (tudja mit jelent, ha egy katonától a parancsnoka kér valamit), hogy szerezzek neki egyet. Szereztem is, hateraz forintot fizetett ezért a csodálatos fegyverért. Utána-néztem, akkori áron huszonhat ezer forintba került egy ilyen puska.

— **Mennyibe kerülhetett ez az út?**

— Sajnos, nem lehet kiszámítani, de inkább milliókba, mint százazrekbe. Csináltam néhány számítást. A felszállásokhoz tíz tonna üzemanyag kell, a repülési távhoz 56 tonna, 14 órát töltötték a levegőben, 11 560 kilométert tettek meg. Ezek szerint 82 ezer liter üzemanyagot használtak fel. Tudvalevő azonban, hogy a repülésnél nem az üzemanyag jelenti a költségek nagyobb részét, mert a műszaki költségek túl amortizáció, előírt vizsgálatok, karbantartás stb.; az idegen országokban komoly pénzeket kell fizetni a leszállásért, a rádióirányításért, a kiszolgálásért is. Hogy mennyit, azt nem tudom, de például egy kis, kétüléses gép ötszáz dollárt fizet csak azért, hogy leszállhasson Ferihegyen.

— **Nem beszélve, ugye, a személyzet munkájáról.**

— Igen, ezen az úton tíz-tagú személyzet szolgált a miniszter. Külön kívánsága volt, hogy ha ő megy valahova, akkor a mindenkori főpilóta is elkísérje, na, nem mintha valami dolga lett volna a pilótakabinban, de egy miniszternek, ugye, ez dukál. Emellett négy stewardess kísérte őket, ha megéheznének, megszomjaznának a hosszú úton.

— **Miért mondta el nekem mindezt?**

— Nézze, én nem tizenegy — mint Bokor Imre, a Kiskirályok mundérban szerzője —, hanem csak tíz honvédelmi miniszter alatt szolgáltam, de még egy ilyen basáskodó, mint a Czinege, nem volt. Talán Farkas Mihály lehetett volna ilyen, ha van ideje kifutnia a formáját. Az nagyon enyhe kifejezés, hogy Czinege szeretett reprezentálni. Nem reprezentált, hanem dözsölt. Ha látogatni ment valahová, minden alakulat már jó előre megkapta a minisztériumból a kívánságlistát, hogy Czinege elvtárs mit kíván. Olyan nem volt, hogy azt ne tudták volna beszerezni, akár az ország másik részéből is. Idő, pénz ilyenkor nem számított. Erkölc-sileg lezüllesztette a hadsereget, akik megmaradtak becsületesen, azok előbb-több feladták, vagy belebetegedtek.

— **Mivel lenne elégedett a Czinege-ügy lezárásakor?**

— Ezt az embert szigorúan meg kell büntetni. (MTI-Press)

Anderlc Ádám

Hámori Zoltán

Miért gazdagok a németek?

Adóztam az NSZK-ban

Amióta az NSZK-ban vagyok, az foglalkoztat erősen: mitől gazdagok a németek? Tudom, van néhány alapválasz: az, hogy a német tőke a nemzetközi egyenlőtlen csere révén a világ periférikus országainak nemzeti jövedelmét megcsapolja; hogy a német gazdaság termelékenységére igen magas, szervezetsége imponáló stb. Engem azonban a részletek, a hétköznapiak, az egyszerű emberekben, szinte reflexszerű magatartásában megjelenő elemek érdekelték. Az például, hogy a Göttingen városához tartozó alvófaluban, ahol lakom, péntek délutánonként minden ház elé kiteszik a héten felhalmozott használt papírokat (újságokat, dobozokat stb.), amit a városi köztisztviselési hivatal gyűjt össze; ugyanígy külön gyűjtik a fehér és a színes üvegeket az utcai tárolókban — az egész NSZK-ban. A helyi újságok nálunk ismeretlen hirdetései a felesleges, használat bűtorokat, szerszámokat, ruhákat stb. ajánlják fel az érdeklődőknek — ingyen, vagy egészen alacsony, „eszmei” díjért. Az egyetemisták általában így bűtorozzák be erőfelé albérleteiket, és a segélyszervezetek is így gyűjtik össze a rászorulóknak adott dolgait. Az egyházközségek rendszeresen szerveznek vásárokat, ugyanúgy, mint az iskolák szülői munkaközösségei, vagy az egyetem oktatói kara, hogy az otthon már nem szükséges, de jó szerszámok, autókalkarok, ruhák, könyvek, játékok, bűtorok új gazdára találjanak. Ezt senki sem szígyenli — itt az lenne felháborító, ha mindez elpusztulna.

Komoly tapasztalatokat szereztem az engem foglalkoztató kérdésre a nyugatnémet adórendszerrel is.

Életemben másodszor adóztam. Először tavaly otthon, Szegeden, mikor az „európai szintű” magyar adókérdőív faggatott jövedelmeim fölül; másodszor most itt, az NSZK-ban, miután 3 hónapot töltöttem az egyetemen. A különbség a két adórendszer között megdöbbentő.

A Magyar Köztársaság kincstári érdeklődésének célja az volt, hogy megtudja: *fizetésem kívül milyen más jövedelmeim voltak — abból a célból, hogy megadóztassa azokat.* Az NSZK-s adókérdőív viszont arra biztat: *gyűjtsem össze, és jelezsem az év során felmerült olyan kiadásaimat, melyek az adóalapot csökkenthetik; ez esetben a nagyhatalmú Finanzamt, az adóhivatal, jelentős összegeket térít vissza.*

Az állam, persze, itt sem szívabajos, ha adóról van szó: a szociális és betegbiztosítás, valamint a levont adóelőleg a bruttó fizetés körülből 40 százalékat teszi ki. Egyetemi kollégáim azonban felvilágosítottak: *„Vissza kell szerezni a pénzt!” — legalábbis egy részét —, s elvitték egy adószakértőhöz, hogy ő töltsen ki az űrlapot.*

A fiatal adószakértő két és fél órán át faggatott, mielőtt munkához látott, és kommentálta, mit, miért kérdez, mit, hogyan lehet, vagy nem lehet az adóalap csökkentésénél számba venni. Így kiderült: három hónapi kiadásaimból adóalapot csökkentő összegeket jelent, hogy könyveket veszek, hogy — mint történész — hét éveken német történelmi városokba kirándultam és múzeumokba jártam; hogy németórákat vettem, hogy rossz német tudásmat némileg javítsam, hogy más egyetemekre utaztam szakmai célból (benzin, szállás stb.). Beszámíthatók a különböző hazai és nemzetközi tudományos és társadalmi szervezeteknek, valamint a politikai pártoknak fizetett tagdíjak, levonhatóak a jótékony célú kiadások; a telefonköltségeknek az a része, mely munkámmal kapcsolódott össze (s ez ellenőrizhető, mert a havi telefonszámla minden beszélgetés pontos időpontját, a számot regisztrálja, bárhová is telefonálj a világon); ha dolgozószobád van, a lakbér ráeső részét is beszámíthatod mint költséget, ugyanúgy, mint a könyvtárakban, levéltárakban a dokumentummásolásért kifizetett összeget stb.

Ez az adófilozófia, tehát eltérően a mi fél-ázsiai hibridünktől, erőteljesen ösztönzi az állam minden polgárát (s nemcsak a vállalkozót, vagy az értelmiségit), hogy személyes, *„innovatív beruházásokat”* eszközöljön, erre költson: tanuljon nyelveket, olvasson, utazzon, kepezze magát tovább, járjon tanfolyamokra, konferenciákra, ehhez szerezze meg lakásába a legmodernebb technikákat. Nálunk hasonló, bár sokkal korlátozottabb ösztönzést csak a közvetlenül vállalkozók és a „szabadúszók” kaphatnak, elsősorban tárgyi jellegű beruházásaikra; az állampolgár nem.

Itt, az NSZK-ban, az adórendszer tudja, hogy a legjobb „tőkés”, befektetés a jól képzett állampolgár. Kevesebb jövedelme lenne ezért az államnak erőfelé? Azt hiszem, nem, bárha az állam gazdag, s megengedhetne, hogy idén az évi 560 márkáról 2 ezer márkára emelje az adóalap automatikusan csökkenthető részét; nem, ugyanis az én, adóalapot csökkentő, „termelő”, innovatív kiadásaim másoknál adóztat-ható jövedelmet jelentenek, ami az állam kasszájába vándorol.

A lényeg itt a rendszer, az adó filozófiája, amely egy sokoldalú, a családöt és minden egyes embert magába foglaló, *dinamikus fejlesztés kényszerét és erőterét* alakítja ki, amelyből ha kimaradsz vagy kilépsz, azonnal rosszul jársz. De honorálja, ha családtagjaidat, vagy másokat támogatasz ilyen céljaiban. Így érthető meg, hogy a „termelő beruházás” az NSZK-ban nemcsak holt eszközök vásárlását jelenti, mint nálunk, hanem egy *közösségi hangszerelet-szerű* (igen! — lásd a társaságokhoz tartozás ösztönzését például az adózásban), *folyamatos önképzést és emberépítést.*

Keserű ezt leírni, de hát az a gyanúm, hogy a miénk *államközpontú*, a német pedig *emberközpontú* adórendszer.

Ázsiai étvágyú és sokfejú adószörnyünk táplálása helyett nem kellene valami embert ösztönzőbb adóhálat fonnunk a Duna és a Tisza mentén, amiből valami jobb és elviselhetőbb jövőt is nyerhetünk?